

Opinie

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Ideologieën maken het onderwijs van binnenuit kapot

Onderwijsblog Het onderwijs moet ook naar zichzelf kijken, vindt Erik Meester. „We moeten laten zien dat we verstand van zaken hebben.”

🕒 30 januari 2020 🕒 Leestijd 3 minuten

Demonstrerende leraren in stadion de Kuip tijdens de onderwijsstaking na een protestmars.

Foto Robin van Lonkhuijsen/ANP 📷

We hebben te maken met een onderwijscrisis. Deze week staken leraren twee dagen. De overheid moet volgens de vakbonden structureel meer geld voor onderwijs vrijmaken. Vorig jaar gingen leraren ook al meerdere keren de straat op voor meer salaris en vermindering van de werkdruk.

Ondertussen blijkt uit een onderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt dat het beroep van leraar de afgelopen jaren fors aan maatschappelijke status heeft ingeboet. En de leerresultaten van onze leerlingen? Die hollen al zo'n twintig jaar achteruit. De laaggeletterdheid én kansenongelijkheid neemt toe. De schoorstenen van de bijlesindustrie roken als nooit tevoren. Natuurlijk moet de opeenstapeling van wanbeleid dat tot deze crisis heeft geleid worden aangepakt. Maar daarnaast is het ook van belang dat leraren(opleiders) en schoolleiders de hand in eigen boezem steken: het onderwijs is vergeven van ideologieën die de sector ook van binnenuit kapot maken. Ik noem er drie.

Naturalisme

Als je de webpagina van een willekeurige school doorneemt, is de kans groot dat je deze bingokaart al snel vol hebt: ontplooiing, talentontwikkeling, verwondering, ontdekking, nieuwsgierigheid, een rijke leeromgeving, inspiratie, creativiteit, de bedoeling, spelend en onderzoekend leren. Ga zo maar door. De teneur is dat leerlingen vanzelf wel leren, als je hun nieuwsgierigheid maar prikkelt.

Voordat je begint weg te zwijmelen bij deze prachtige terminologie, is het van belang te beseffen dat wat kinderen tegenwoordig op school moeten leren, het resultaat is van millenia aan geaccumuleerde kennis. Kennis die veelal tot stand is gekomen door de jarenlange beslommeringen van de meest erudiete personen uit onze geschiedenis.

Er staat geen kopie van die kennis opgeslagen in ons genoom. We zullen het elke generatie weer plichtsgetrouw moeten overdragen. Daar hebben we de school voor uitgevonden. Want die kennis is onontbeerlijk voor de participatie aan een democratische samenleving. Spelend leren kinderen zich sociaal tot elkaar te verhouden, hun eerste stapjes te zetten en zich te oriënteren in de huiskamer. En zelfs daarbij, weet elke ouder, zul je talloze keren moeten ingrijpen om dat in goede banen te leiden. Een school zou daar wat aan moeten toevoegen. Maar als leraren hun eigen mogelijke invloed op het leerproces van leerlingen niet serieus nemen, wie dan wel?

Anti-intellectualisme

Iedereen heeft het graag 'leuk' met elkaar, maar de onderwijssector gaat er ondertussen aan onderdoor. Een leuk thema, een leuke activiteit, kijk de leerlingen eens leuk bezig zijn. Als het maar leuk is.

Leren is niet altijd leuk en hoeft dat ook niet altijd te zijn. Het mag ergens over gaan in het onderwijs, ook in de onderbouw van de basisschool. Maar veel basisscholen beginnen pas serieus aan wereldoriënterende vakken in de bovenbouw. En daar komt de trend van het onderzoekend leren nog eens overheen. Hoeven leraren de vakken zelf niet meer te onderwijzen - lekker samen filmpjes kijken en dan kunnen de leerlingen met een tablet het internet op. Alsof ze thuis nog niet genoeg op die apparaten zitten. Comfortabel coachend op het proces kijkt de leraar toe hoe de kinderen van hoogopgeleide ouders rondspetteren met hun kennis, terwijl de rest knutselt aan een poster of PowerPoint. Is dit de kant die het op moet met het beroep? Volgens decennia aan onderzoek niet. Maar toch vinden lesmethodes die bij deze werkwijze aansluiten, gretig aftrek. Onder het mom van de ontwikkeling van illustere '21e eeuwse vaardigheden' als samenwerken, creatief en probleemoplossend denken. Alsof er iemand is die kan denken of communiceren over iets waar hij of zij nauwelijks iets vanaf weet. Dus als leraren de leerinhoud niet meer serieus nemen, wie dan wel?

Digitaal determinisme

Op onderwijscongressen staan tegenwoordig meer techgiganten dan onderwijskundigen op het podium. Die komen de mensen, ongehinderd door enige kennis over leren en lesgeven, vertellen hoe verschrikkelijk ouderwets en industrieel het onderwijs is. Dat kinderen tegenwoordig vergroeid zijn met hun smartphone en dat je er dus niet meer aan ontkomt om er ook iets mee in je onderwijs te doen.

De wereld mag misschien wel razendsnel veranderen maar hoe we leren verandert niet met diezelfde snelheid mee. Leerlingen in groep 3 ploeteren tegenwoordig nog net zo met het technisch lezen en spellen als veertig jaar geleden. We willen allemaal beter onderwijs, maar voegt onderwijstechnologie daar iets wezenlijks aan toe? De resultaten uit recente onderzoeken wijzen er niet op, maar ondertussen gaan er wel bakken met belastinggeld aan op. Dat weten die techgiganten trouwens stiekem zelf ook wel: de scholen in Silicon Valley waar hun werknemers hun eigen kinderen heen sturen, gebruiken geen of nauwelijks onderwijstechnologie. Als technologie dus ook geen oplossing biedt, wat dan wel?

Herpak het vakmanschap

Dat leraren voor een eerlijk salaris de straat op moeten is diep triest. Maar als het gaat om de waardering voor hun vak ligt er ook een belangrijke taak voor de beroepsgroep

zelf. Wij moeten dat prachtige vak niet alleen met hand en tand verdedigen maar ook actief bijhouden. Meer vakliteratuur lezen, met elkaar bespreken en in de praktijk brengen. Laten zien dat we verstand van zaken hebben. Dat we een goede relatie met onze leerlingen kunnen opbouwen. Dat we die zeer complexe vaardigheid van het lesgeven onder de knie hebben. Als team een schoolcultuur neerzetten waarin individuele leraren niet elke les weer de orde moeten bevechten. Dat zal het ontzag wekken dat deze beroepsgroep zo verdient.

Erik B.J. Meester is docent en onderwijsontwikkelaar bij de opleiding Pedagogische Wetenschappen van Primair Onderwijs (PWPO) aan de Radboud Universiteit.